

मेघदूतं - कालिदास

१

कश्चित् Some(one) [Yaksha]

कान्ताविरहगुरुणा weighed downed with immense viraha, separation from a loved one (kanta)

स्वाधिकारात्प्रमत्तः Unable to carry out his tasks

शापेनास्तंगमितमहिमा His strength/greatness lost by the curse

वर्षभोग्येण भर्तुः year long separation?

यक्षश्चक्रे ?

जनकतनया Sita's [Janaka's daughter]

स्नानपुण्योदकेषु bathing place

स्निग्धच्छायातरुषु soft/gentle shadow of a tree

वसतिम् stays

रमगिर्याश्रमेषु at Ramagiri Ashram

Cursed for his misdeeds,
Stripped of strength,
a year separated from his lover,
our Yasksha mopes under the gentle tree shade,
in Ramagiri, where Sita bathed.

२

तस्मिन्नद्रौ At the peak of the mountain [Supposedly चित्रकूट]

कतिचिदबला the one left weak [the helpless one = lover]

विप्रयुक्तः deprived of

स कामि that Yaksha who is sensual

नीत्वा मासान् After/spending many months
कनकवलयभ्रंश Gold armlet slips [from]
रिक्तप्रकोष्ठः weakened arm
आषाढस्य प्रथमदिवसे First day of Ashadha
मेघः cloud [megha]
आश्रितष्टसानुं embracing the mountain top [सानु]
वप्र [against river] bank
क्रीडापरिणतगज elephant playing by bending down
प्रेक्षणीयं appealing to the eye
ददर्श To him [Yaksha] appears

३

तस्य स्थित्वा Standing there
कथमपि पुरः Somehow, in front of him is
कौतुगाधानहेतु That which creates (आधान) longing (कौतुक) [in the mind]
अन्तर्बाष्पश्चिरम् Trying to control inner tears -
अनुचरः राजराजस्य -servant of Kuber [Yaksha]
दध्यौ upon this, he stands thinking:
मेघालोके भवति As looking at the cloud creates/induces
सुखिनोऽप्यन्यथावृत्ति चेतः in otherwise happy (सुखि) people's minds are moved
कण्ठाश्लेषप्रणयिनि Those yearning to embrace the necks of their lovers
दूरसंस्थे situated at the distance
जने किं पुनः Of them then what?

४

प्रत्यासन्ने
नभासि
दयिताजीवितालम्बनार्थी
जीमूतेन
स्वकुशलमयीं
हारयिष्यन्प्रवृत्तिम्
स प्रत्यग्रैः

कुटजकुसुमैः Offered the Kutaja flowers
कल्पितार्घाय तस्मै
प्रीतः प्रीतिप्रमुखवचनं
स्वागतं व्याजहार Welcomed [the cloud]

५

धूमज्योतिः
सलिलमरुताम्
संनिपातः त्वं मेघः
संदेशार्थं त्वं
पटुकरणैः
प्राणिभिः प्रापणीयाः
इत्यौत्सुक्यादपरिगणयन्गुह्यकस्तं
ययाचे
कामार्ता हि
प्रकृतिकृपणाश्चेतनाचेतनेषु

६

जातं वंशे
भुवनविदिते पुष्करावर्तकानां
जनामिन्तां